

Список використаних джерел

1. Рахмілевич А.Г. Особливості інтонаційної сторони мовлення та функціонального стану внутрішніх м'язів гортані при фонації у тих, що заїкаються [Features of intonation side of broadcasting and functional state of internal muscles of larynx are at фонації in those that stammer] / А.Г.Рахмілевич, Е.В.Оганесян // Дефектологія. – № 6. – 1987.
2. Селіверстов В.І. Заїкання у дітей / В.І. Селіверстов. - М., 1979.
3. Кузьмін Ю. І. Швидкість мовлення хворих заїканням /Ю. І.Кузьмін, Л.М.Ільїна // Розлади мови, клінічні прояви та методи корекції. - М., 1994.
4. Пружан І.І. Про темп мовлення при заїкуватості /І.І.Пружан // Питання фізіології та патології верхніх дихальних шляхів. - М., 1976.
5. Когновіцька Т.С. Подолання заїкуватості в школярів з урахуванням мелодики і темпу їх мови / Т.С. Когновіцька. - Львів, 1990 .
6. Хватцев М.Є. Як попередити і усунути недоліки голосу й мовлення в дітей / М.Є.Хватцев. - М., 1962.

References

1. Rakhmievich A.H. (1987), Osoblyvosti intonatsiinoi storony movlennia ta funktsionalnoho stanu vnutrishnikh miaziv hortani pry fonatsii u tykh, shcho zaikaiutsia, Defektolohiia, No 6.
2. Seliverstov V.I. (1979), Zaikannia u ditei [Children have a stammer], Moskva.
3. Kuzmin Yu.I., Iina L.M. (1994), Shvydkist movlennia khvorykh zaikanniam [Speed of broadcasting of patients to the stammers], Rozlady movy, klinichni proiavy ta metody korektsii, Moskva.
4. Pruzhan I.I. (1974), Pro temp movlennia pry zaikuvatosti [About the rate of broadcasting at заїкуватості], Pytannia fiziolohii ta patolohii verkhnikh dykhalnykh shliakhiv, Moskva.
5. Kohnovitska T.S. (1990), Podolannia zaikuvatosti v shkoliariv z urakhuvanniam melodyky i tempu yikh movy [Schoolchildren have overcoming of заїкуватості taking into account melodic and rate of their language], Lviv.
6. Khvattsev M.Ie. (1962), Yak poperedyty i usunuty nedoliky holosu y movlennia v ditei [How to warn and remove the lacks of voice and broadcasting for children], Moskva.

УДК 37.091.313:331.54

DOI: 10.31339/2617-0833-2018-2(25)-89-93

ІНТЕГРАТИВНИЙ ПІДХІД У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ

Барчій М.С., Ямчук Т.Ю.

INTEGRATIVE APPROACH WHILE PROFESSIONAL TRAINING

Magdalena Barchii, Taiisa Yamchuk

Стаття присвячена проблемі інтеграції професійних знань у процесі підготовки майбутніх фахівців. Проаналізовано методологічні засади та ефективність використання інтегративного підходу у професійній освіті, а також вплив впровадження інтегративного підходу, використання його понять і методів на ефективність реалізації основних дидактичних умов підготовки майбутніх фахівців. Розкрито суть інтегративного підходу та його вимоги, роль інтегративного підходу у формуванні професійної компетентності майбутніх фахівців. Описано, що інтегративний підхід у професійній освіті спрямований на якісне вдосконалення існуючих педагогічних систем і спричиняє інноваційний тип діяльності сучасних закладів вищої освіти та якісну підготовку фахівців. Закцентовано увагу на тому,

що успішна методична реалізація інтегративного підходу під час підготовки фахівців забезпечить їх соціальну мобільність.

Ключові слова: інтегративний підхід, інтеграція, зовнішня та внутрішня інтеграція, професійна підготовка.

The article is devoted to the problem of integration of the professional knowledge in the process of future specialist preparation. The methodological principles and effectiveness of the integrative approach use in vocational education, as well as the influence of the introduction of the integrative approach, the use of its concepts and methods on the effectiveness of the implementation of the basic didactic conditions for the future specialists' training have been analyzed. The essence of the integrative approach and its requirements and the role of the integrative approach in shaping the professional competence of future specialists have been disclosed. It has been described that the integrative approach in vocational education is aimed at qualitative improvement of existing pedagogical systems and causes an innovative type of activity in modern institutions of higher education and qualitative training of the specialists. The emphasis has been placed on the fact that a successful methodological implementation of the integrative approach during the training of specialists will ensure their social mobility.

Key words: integrative approach, integration, external and internal integration, professional training.

Разом із активним зверненням сучасної психології та педагогіки до понять інтеграції та інтегративного підходу у навчанні та вихованні – постає проблема теоретичного визначення даних понять та їх адекватного застосування у теорії та на практиці підготовки майбутніх фахівців. Використання інтегрованого підходу призводить до активізації розумової і пошукової діяльності студентів, сприяє системно-цілісному сприйняттю, розвитку зацікавленості в отриманні професійних знань.

Поняття інтегративності досить широко застосовується у сучасній психолого-педагогічній літературі. Як підкреслює Козловська І. в своїх дослідженнях, для сучасного суспільства необхідне формування спеціаліста, який уміє не лише творчо використовувати інформацію, але й самостійно узагальнювати та запроваджувати її на практиці. Отже, формування готовності майбутнього фахівця до професійної діяльності потребує оволодіння системою інтегрованих різнопредметних знань [1].

Разом з тим, поняття інтегративності використовують у сучасній психолого-педагогічній науковій літературі часто у загальнопобутовому розумінні, а саме – як поєднання та тісний взаємовплив різноманітних факторів. Здатність деяких окремих факторів – психічних явищ, здібностей та цінностей людини, особистостей та малих груп в колективі, соціальних елементів та процесів – являти собою нерозривне ціле – частіше за все і називають інтеграцією.

Сьогодні у психології та педагогіці глибоко досліджуються проблеми інтеграції. Особливе місце займає інтеграція гуманітарних знань, наукових понять, світогляду, цінностей, професійної моралі. Багато досліджень із цієї проблеми розкривають наукові праці Г. Альтова, В. Вайскопфа, С. Гончаренка, О. Полат, О. Карпова, Г. Тарасенкова, Ю. Фокіна, Д. Чернілевського, М. Чапаєва, ін. Водночас, бракує концептуальних досліджень з приводу інтегративності і виразної методології застосування поняття інтеграції та процедур інтегративного підходу в психології та педагогіці [2].

Козловська І. у своїх дослідженнях виокремлює важливу функцію інтегративного навчання, спроможну подолати несправжні бар'єри між різними сторонами навчання, між особою і суспільством [1]. Звернімо увагу на те, що поєднано змісти кількох рівнів узагальнення, котрі не можна вивести один з одного. Беззаперечно, що усі названі фактори суттєві для ефективного навчання та для того, щоб поєднання настільки різнопланових явищ та процесів було можливим – необхідно визначитися передусім зі структурою

досліджуваного цілого, або, принаймні, поставити питання про таку структуру.

Отже, у великій кількості робіт з психології та педагогіки йдеться головним чином про інтегративність змісту навчання.

Як зазначає Н. Булгакова, тенденція інтеграції знань розповсюджується у сучасній вітчизняній та зарубіжній науці як прогресивна, що відповідає необхідному розвитку і проникає у вищу освіту. Тому цілі і завдання інтегрованого формування знань в процесі навчання знаходяться в контексті вимог і можливостей освіти XXI століття таких, як: забезпечення підвищеної функціональності людини в умовах швидкої зміни ідей, знань і технологій; усвідомлення особистістю реалій глобалізованого світу; вироблення в людини здатності до свідомого й ефективного функціонування в умовах ускладнення інформаційного суспільства [3].

Отже, акцент у навчанні та підготовці фахівців зміщується з причинно-наслідкового аналізу на аналіз взаємозалежностей, який складається не з легко відокремлюваних елементів, а з сотень взаємодоповнюючих впливів, десятків незалежних, частково співпадаючих джерел.

За Н. Булгаковою, інтегративний підхід – це тип конструювання змісту навчання, що підпорядкований розв'язанню системи внутрішньо- і міждисциплінарних проблем. Серед рівнів формування інтегративних знань студентів під час вивчення навчальних дисциплін лаконічно виділяють:

- початковий рівень (охоплює елементарні знання з предмету);
- проміжний рівень (інтеграція знань певної теми чи модуля);
- заключний рівень (інтеграція знань під час завершального вивчення предмета).

Однією з важливих проблем формування інтегративних знань є визначення та обґрунтування оптимального співвідношення диференціації та інтеграції навчального процесу. В освітньому процесі формування інтегративних знань виконує певні функції такі, як: світоглядну, яка є складовою наукового пізнання; систематизуючу, яка створює певну систему знань у змісті освіти.

Зазначимо також, що крім змістовної інтеграції, тобто «інтегрованої системи знань», для професійної підготовки не менш важливими є аспекти виховання та розвитку, набуття професійних навичок та формування цінностей, а також, врешті-решт - формування професійної самоідентичності майбутнього спеціаліста. Зрозуміло, що поняття «інтегративність» та способи його застосування у психолого-педагогічній літературі вимагають наразі більшої уваги.

Звернімося до етимології та способів використання слів «інтеграція» та «інтегративність». Інтеграція – (від лат. *integratio* - відновлення, заповнення, лат. *integer* – цілісний)

– об'єднання в ціле будь-яких частин, елементів;
– процес, або дія, що має своїм результатом, цілісність; об'єднання, з'єднання, відновлення єдності;

– сторона процесу розвитку, пов'язана з об'єднанням у ціле раніше різнорідних частин і елементів. Процеси інтеграції можуть мати місце як в рамках вже сформованої системи - в цьому випадку вони ведуть до підвищення рівня її цілісності й організованості, так і при виникненні нової системи з раніше не зв'язаних елементів ;

- в аналітичній психології - процес, за допомогою якого частини психіки з'єднуються в ціле; на особистісному рівні стан організму, коли всі складові елементи індивіда, його риси чи якості діють узгоджено як єдине ціле;

- як внутрішньо груповий процес - створення внутрішньої єдності, згуртованості, що виражається в ідентифікації колективної згуртованості групи як її ціннісно-орієнтаційної єдності, об'єктивності у покладанні і прийнятті відповідальності за успіхи і невдачі в діяльності спільної [3].

Методологи розрізняють також інтеграцію та еклектику як теоретичні підходи.

Еклектика – поєднання будь-яких, часто розрізнених, елементів заради досягнення визначеної мети. Цей метод ситуативно виправданий, але принципово відрізняється від інтеграції, де важливі – зв'язки між частинами, де самі частини в унікальності свого поєднання утворюють єдину цілісну систему. Деякі дослідники підкреслюють принципову несумісність цих методів, оскільки дані підходи будуються на діаметрально протилежних методологічних підставах, несумісних позиціях по відношенню до відповідей на основоположні онтологічні і епістемологічні, та й аксіологічні питання [3].

Відповідно до вживання термінів «інтегративність», «інтеграція», «інтегративний підхід» – звернемо увагу на те, що вони у теперішній час застосовуються у педагогічній і психологічній літературі, на нашу думку, надто вільно. Частіше за все дані терміни є наукоморфними синонімами слів «поєднання», «єдність», «комбінація», «сума» явищ та процесів, які здійснюються в одному контексті. Таке використання основних особливостей терміну руйнує зміст поняття та віддаляє увагу від наступних важливих питань.

Тобто поняття інтеграції у його методологічній силі тісно пов'язане з кібернетичними підходами про взаємодію цілого та частин, а сам процес інтегрування – з правилами та закономірностями взаємовпливу систем та підсистем у різноманітних контекстах.

Новий рівень освіти і професійної підготовки майбутніх фахівців, на думку багатьох науковців (Г. Балл, В. Биков, Я. Болюбаш, Г.Васянович, С. Гончаренко, І. Зязюн, І. Козловська, В. Кремень, Е. Лузік, В. Наумчук, Н. Ничкало, О. Романовський, П. Стефаненко та ін.), прямо пов'язані з проблемою розвитку і формування у вищій школі інтегрованих знань, умінь і навичок майбутніх фахівців на основі міждисциплінарних зв'язків гуманітарних, технічних і природничих циклів дисциплін та їх практичного вживання в майбутній професійній діяльності.

У ході підготовки фахівців існує цілий ряд вагомих суперечностей «внутрішнього» характеру. Науковці визначають їх наступним чином:

- між змістом навчання та реаліями життя;
- між структурно-логічним способом пізнання та іншими способами сприйняття світу;
- між баченням цілого об'єкту та його окремими елементами.

Наявність цих протиріч призводить до складностей на суттєвому для всіх майбутніх професіоналів та молодих спеціалістів рівні професійної комунікації, до якої більшість студентів виявляються практично не готовими.

Розв'язання цих проблем, на думку Р. Каверіної, вимагають інтегративного підходу. У загальних рисах, авторка акцентує протиріччя між:

- соціальним замовленням щодо якості комунікативної підготовки фахівців та їх практичною неготовністю до професійної комунікації;
- інтегративним характером вимог, що висуваються до майбутнього фахівця, і недостатньою розробленістю теоретико-методологічних засад формування готовності майбутніх фахівців до професійної комунікації;
- великим обсягом інформації, що продукується суспільством в умовах інтеграції освіти і реальними дидактичними умовами її засвоєння майбутніми спеціалістами у ЗВО;
- необхідністю впровадження інтегративного підходу в формуванні готовності майбутніх фахівців до професійної комунікації, подальшого його застосування у вирішенні професійно спрямованих завдань і дидактичними умовами забезпечення цього процесу в ЗВО;
- інтегративним характером сучасної освіти й відсутністю відповідної йому системи формування інтегративних характеристик усіх учасників освітнього процесу, їхньої готовності до індивідуальної творчої діяльності.

Булгакова Н. [2] наголошує на ролі інтегративного підходу у вирішенні вище зазначених протиріч. Дослідниця вважає, що у процесі професійної підготовки має відбуватися формування загальних компетенцій майбутніх фахівців з трьох категорій: інструментальні, міжособистісні, системні, які класифіковані з погляду значення навичок для

професії і рівня опанування нею після закінчення програми навчання.

Ларіонова Г. також звертає увагу на необхідність вирішення важливих завдань сучасного професійного навчання та підкреслює можливості інтегративності у цій сфері. У ході її дослідження були визначені наступні три групи інтеграційних тенденцій: загально професійні, організаційно-діяльнісні, особистісно орієнтовані.

Говорячи про інтегративний підхід у сенсі інтеграції змісту навчання, Н. Булгакова виокремлює наступні форми інтеграції, а саме: об'єктивна інтеграція; теоретична (концептуальна) інтеграція; проблемна інтеграція; діяльнісна інтеграція; практична інтеграція; психолого-педагогічна інтеграція [2].

Звернімо увагу на те, що, описуючи форми інтеграції, авторка звертається до набагато більш широкого кола завдань, ніж при описі «змістовної інтеграції» у навчальному сенсі. Вочевидь, інтегративні процедури не обмежуються суто інтелектуальною роботою.

Отже, інтегративний підхід має працювати як цілісна система, яка включає не лише смислові та змістовні елементи професійних знань, а й цілі шари практичних навичок (загально-професійні, організаційно-діяльнісні, особистісно орієнтовані, за Л. Лук'яною), виходячи врешті-решт на рівень формування професійної ідентичності майбутнього спеціаліста. Застосування інтегративного підходу в процесі професійної підготовки майбутніх фахівців є потужним засобом формування їх професійної мобільності.

Список використаних джерел

1. Булгакова Н. Б. Вища освіта і Болонський процес: навчально-методичний посібник / Н. Б. Булгакова. – Київ: НАУ, 2009. – 84 с.
2. Бубряк Т. Ю. Інтегративний підхід у проектуванні професійної життєдіяльності особистості // Т. Ю. Бубряк / Актуальні проблеми психології: збірник наукових праць Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. – Житомир: «Вид-во ЖДУ ім. І. Франка», 2014. – Том.VII. Екологічна психологія. Випуск 36. – С. 51-58.
3. Прахова С.А. Психологічна природа, зміст та структура феномену фрустрації [Електронний ресурс] / С.А. Прахова // Актуальні проблеми психології: зб. наук. пр. Ін-ту психології імені ГС Костюка НАПН України /за ред. С.Д. Максименка. – 2015. – Том XI. Випуск 13. – С. 207-215. – Режим доступу: <http://appsychology.org.ua/data/jrn/v11/i13/25.pdf>

References

1. Bulhakova, N. B. 2009. *Vyshcha osvita i Bolons'kyu protses [Higher Education and the Bologna Process]*. Kyiv: NAU.
2. Bubryak, T. Yu. 2014. *Intehratyvnyy pidkhid u proektuvanni profesiyanoi zhyttyediyal'nosti osobystosti [Integrative approach to the design of the professional life of the individual]*. Actuality problems of psychology, VII, 36, pp. 51-58.
3. Prakhova, S.A. 2015. *Psykhologichna pryroda, zmist ta struktura fenomenu frustratsiyi [Psychological nature, content and structure of the phenomenon of frustration]*. Actual problems of psychology, XI, 13, pp. 207-215. Available at: <http://appsychology.org.ua/data/jrn/v11/i13/25.pdf>.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>